

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
Rotel 11

Mål nr: M 3126-16

Rättelse/komplettering

Dom, 2017-10-09

Rättelse, 2017-10-09

Beslut av: rådmannen Lars Nyberg

Mark- och miljödomstolen rättar domen med stöd av 17 kap. 15 § rättegångsbalken på följande sätt.

Sidan 1, Domslut, första stycket

deldom av den 12 januari 2017 ska rätteligen vara deldom av den 12 januari 2016

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-10-09
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3126-16

PARTER

Sökande

Vallviks Bruk Aktiebolag, 556445-8163
820 21 Vallvik

Ombud

Jur.kand. [REDACTED]

WassLex AB

Engelbrektsgatan 10
211 33 Malmö

SAKEN

Ansökan om förlängd tid och omprövning av villkor 3 i deldom 12 januari 2016 i mål M 3314-13

DOMSLUT

Mark och miljödomstolen bifaller Vallviks Bruks AB:s förstahandsyrkande och ändrar, med stöd av 24 kap 8 § miljöbalken, villkor 3 i mark- och miljödomstolens deldom av den 12 januari 2017 på så sätt att tidpunkten för när utsläpp av svavel från svaga diffusa gaser, vilka ska uppgå till högst 0,18 kg/ton massa, i stället ska vara den 1 januari 2019.

Domstolen föreskriver vidare att utsläppen av svavel från svaga diffusa gaser intill dess får uppgå till ett årsmedelvärde och riktvärde om högst 0,6 kg/ton massa för år 2017, och ett årsmedelvärde och riktvärde om högst 0,5 kg/ton massa för år 2018.

Dok.Id 273535

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 90	måndag – fredag 08:00–16:00

Mark- och miljödomstolen föreskriver följande villkor.

1. Kontroll av villkoret ska ske genom mätning minst två gånger per år. Om villkoret överskrids eller riskerar att överskridas ska tillsynsmyndigheten snarast informeras och åtgärder vidtas för att villkoret ska innehållas.

Mark- och miljödomstolen lämnar dispens enligt 1 kap 16 § Industriutsläppsförordningen vad gäller BAT-AEL för TRS (total mängd reducerad svavel) i utsläppta resterande svaga gaser (BAT 5) för tiden 1 oktober – 31 december 2018. Samt föreskriver att det värde som ska ersätta BAT-AEL under denna period ska vara 0,5 kg svavel/ton massa.

Mark- och miljödomstolen förordnar att domen får tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

BAKGRUND

Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt fastställde i deldomen den 12 januari 2016 ett antal utredningsvillkor, liksom provisoriska förekriter och slutliga villkor för den massaproduktion som Vallviks Bruk AB (Bolaget) bedriver i Söderhamns kommun.

Villkoret 3. har i deldomen följande lydelse

3. Från 1 januari 2018 får utsläpp av svavel från svaga diffusa gaser uppgå till högst 0,18 kg/ton massa. Detta ska ske genom att ett nytt svaggassystem för förbränning av gaser har tagits i drift eller genom att andra interna åtgärder vidtagits. Intill dess får utsläppen av svavel uppgå till högst 0,3 kg/ton massa.

Bolaget har i ansökan i mål M 3314-13, som ligger till grund för deldomen och villkoret, redovisat hur Bolaget hanterar svavelhaltiga gaser vid bruket. Redovisningen byggde på en rapport från ÅF (2014) som också ingavs i målet. 1 ÅF-rapporten redovisades olika alternativ för hanteringen av svaga gaser och det angavs också att kostnaden för att installera ett nytt svaggassystem var betydande, varför alternativa åtgärder också var aktuella. Redovisningen i ÅF-rapporten utgjorde också grunden till att Bolaget föreslog ett utredningsvillkor avseende utsläpp till luft enligt vilket Bolaget skulle utreda åtgärder för att begränsa utsläppen av svavel (S) via svaga/diffusa gaser till nivån 0,2 kg/ton massa. Utredningen skulle redovisas till mark- och miljödomstolen senast två år efter lagakraftvunnen dom. Bolaget föreslog vidare en provisorisk föreskrift enligt vilken utsläpp av svaga/diffusa gaser som årsmedelvärde och riktvärde inte fick överstiga 0,3 kg S/ton massa.

Bolaget föreslog utsläppsnivån i det provisoriska villkoret då Bolaget under många år haft utsläpp av svavel understigande 0,3 kg/ton massa. Bolaget hade således inte hade anledning att förutse att utsläppsnivån markant skulle komma förändras under hösten 2016.

Det har emellertid vid mätningar som genomförts i samband med förprojektet under hösten 2016 visat sig att utsläppen av svavel är betydligt högre än vad de har varit på många år. Skälet till detta har inte kunnat utredas klart ännu och Bolaget har inte kunnat förutse eller haft anledning att förutse sådana utsläppsnivåer då bl.a. tidigare löpande mätningar inte visat de utsläppsnivåer som nu påvisats.

Mot denna bakgrund har Bolaget nu ansökt om ändring av villkor 3.

YRKANDEN MM

Bolaget har, såsom talan slutligen bestämts, i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen förlänger tiden såvitt avser del av villkor 3 i deldomen så att utsläpp av svavel från svaga diffusa gaser, vilka ska uppgå till högst 0,18 kg/ton massa, ska äga tillämpning från den 1 januari 2019 samt föreskriver att utsläppen av svavel intill dess får uppgå till;

- ett årsmedelvärde och riktvärde om högst 0,6 kg/ton massa för år 2017 och
- ett årsmedelvärde och riktvärde om högst 0,5 kg/ton massa för år 2018.

I andra hand har Bolaget yrkat att Mark- och miljödomstolen förlänger tiden såvitt avser del av villkor 3 i deldomen så att utsläpp från svaga diffusa gaser, vilka skall uppgå till högst 0,18 kg S/ton massa, ska äga tillämpning från den 1 januari 2019 samt föreskriver utsläppen av svavel intill dess får uppgå till;

- ett årsmedelvärde och gränsvärde om högst 0,7 kg/ton massa för 2017 och
- ett årsmedelvärde och gränsvärde om högst 0,8 kg/ton massa för 2018.

Yrkandena framställdes inledningsvis interimistiskt men har sedan frånfallits. Bolaget yrkar istället att mark- och miljödomstolen ska förordna att domen får tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

Bolaget yrkar vidare dispens enligt 1 kap 16 § Industriutsläppsförordningen så att mark- och miljödomstolen föreskriver att utsläppsnivån 0,18 kg S/ton massa i

slutligt villkor 3 skall äga tillämpning från den 1 januari 2019. Bolaget yrkar i den delen att ett värde som ersätter BAT-AEL under de sista tre månaderna av 2018 ska sättas till 0,5 kilo S/ton massa.

GRUNDER M.M.

Bolagets ansökan avser en begränsad förlängning av den frist inom vilken Bolaget enligt slutligt villkor 3 i deldomen ska uppnå den slutliga utsläppsnivån för svavel om 0,18 kg/ton massa så att tiden förlängs till den 1 januari 2019. Detta medför att Bolaget även behöver dispens enligt Industriutsläppsförordningen, som från den 1 oktober 2018 föreskriver en BAT-AEL om 0,2 kg S/ton massa för diffusa utsläpp. Vidare avser ansökan en tillfällig höjning av utsläppsnivån för diffust svavel till dess att svaggassystemet har installerats och tagits i drift, vilket kommer att ske under senhösten 2018. Ansökan avser däremot inte en permanent ändring av själva utsläppsvillkoret.

Den ansökta förändringen är föranledd av att Bolaget ska installera ett nytt svaggassystem som erfordrar förprojektering, upphandlingar och installationsåtgärder, vilka omöjligt kan vara genomförda till årsskiftet 2017/2018, varför således en förlängning erfordras för att kunna nå den slutliga utsläppsnivån om 0,18 kg S/ton massa. Därutöver har Bolaget yrkat att utsläppsnivån tillfälligt skall höjas då det vid de senaste mätningarna 2016 framkommit att svavelutsläppen från svaga/diffusa gaser är högre än beräknats och dessa kan inte åtgärdas endast genom de alternativa åtgärder som övervägts. Yrkandet om förhöjt utsläppsvillkor avser endast en mycket begränsad tid till dess att Bolaget har haft möjlighet att installera det nya svaggassystemet där de alternativa åtgärderna ingår som en del på sätt redovisas nedan.

Bolaget gör gällande att det under en kortare och mycket begränsad period fram till 1 januari 2019 har behov av att anpassa anläggningen till det utsläppsvärde av diffusa gaser om 0,18 kg S/ton massa som åsatts genom slutligt villkor 3 i deldomen samt att grund för dispens föreligger genom att anläggningens tekniska egenskaper skulle medföra oproportionerligt höga kostnader jämfört med

miljönyttan att följa begränsningsvärdet (utsläppsvärdet 0,18 kg S/ton massa under en period om 3 månader). Det är fråga om en tidsbegränsad dispens för att färdigställa installation av nytt svaggassystem.

Bolaget har frånfallit sitt yrkande om ett interimistiskt förordnande och istället yrkat att domstolen ska förordna att domen får tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

Bolaget gör vidare gällande att det föreligger grund för omprövning (ändring) enligt 24 kap 8 § miljöbalken då det föreligger omständigheter som inte kunde förutses såvitt avser slutligt villkor 3 i deldomen då tillståndet meddelades. Det har vid en omfattande mätning i september månad 2016 visat sig att utsläppen av svavel från verksamheten är betydligt högre än vad de varit på mer än 5 år och det är inget som har kunnat förutses av Bolaget i samband med tillståndsprövningen eftersom genomförda mätningar tidigare inte givit sådana resultat eller ens indikation på detta. Mot den bakgrunden föreligger skäl att meddela ändring, särskilt som denna endast kommer att gälla under begränsad tid till dessa att nytt svaggassystem har kunnat installeras under senare delen av 2018.

Bolaget har inte kunnat identifiera vad anledningen till de högre utsläppsnivåerna beror på men arbetar med frågan. Vad som troligtvis kan ha medfört ökade nivåer är oförutsedda händelser såsom att diverse åtgärder vidtagits i fabriken och framförallt synes indragning av kondensat ha haft betydelse för utsläppen då det nu återanvänds kondensat i fler positioner än tidigare. Den ökade produktionen - som hittills har varit relativt liten - kan ha påverkat nivån något men utgör inte huvudorsak.

Bolaget arbetar med ett förprojekt avseende nytt svaggassystem. Förprojektet inkluderar följande moment; i) identifiering av källor, ii) uppdatering av kartor, iii) kontrollmätning av svavelföreningar i 45-50 positioner samt iv) kontrollmätning av flöden och temperaturer. Förprojektet syftar till att bedöma vilka resultat olika åtgärder skulle kunna ge och vilken lösning som är bäst lämpad för Bolaget. Beslut om teknisk lösning för det nya svaggassystemet kommer att fattas efter avslutat

förprojekt. Därefter följer en omfattande projektering för att få fram behov av åtgärder, utrustning, rördragning mm. De uppgifter som finns beträffande leveranstider avseende ny utrustning är att dessa normalt uppgår till 6-8 månader. Med hänsyn till fabriken komplexitet kan oförutsedda behov av åtgärder i befintlig anläggning uppkomma under projekteringen, vilket i sin tur leder till att en installation försenas.

För att Bolaget ska kunna innehålla villkoret redan 2018-01-01 måste inkoppling av utrustning ske i samband med revisionsstoppet 2017, vilket infaller i september eller oktober månad. Mot bakgrund av omfattningen och komplexiteten i projektet är detta inte möjligt att genomföra en installation och inkoppling av ett nytt svaggassystem i samband revisionsstoppet 2017 utan detta kan ske först hösten 2018. Därefter erfordras viss injustering, varför Bolaget således beräknar att bolaget kan innehålla villkoret från den 1 januari 2019.

När det gäller utsläppsnivån kan noteras att BAT-slutsatserna ställer krav på att nivå 0,20 kg S/ton skall innehållas fr.o.m. 2018-09-30. Bolaget behöver således viss ytterligare tid för att kunna uppfylla villkoret som fastställts genom villkor 3 i deldomen.

Genom att Bolagets cisterner används måste varje cistern tömmas innan den åtgärdas. Det innebär att innehållet måste pumpas över till en annan cistern, som i sin tur tömts för att möjliggöra detta. För att klara detta arbete krävs således två underhållsstopp. Detta kan jämföras med nybyggnation av en cistern, som i detta fall är betydligt enklare men det är inte ett möjligt alternativ. Dessa förhållanden är inget Bolaget råder över eller kan kontrollera, varför en förlängning är nödvändig.

I enlighet med försiktighetsprincipen är det även viktigt att det finns ett tillförlitligt underlag till stöd för installation av ett svaggassystem och att sådan sker på korrekt sätt, varför Bolaget är i behov av ansökt förlängning för installationen av svaggassystemet, som föreskrivs i slutligt villkor 3. En nekad förlängning av fristen för genomförandet av installation enligt slutligt villkor 3 i deldomen skulle medföra

stora problem för Bolaget och frågan är då om Bolaget ens skulle ha möjlighet att i sådant fall kunna installera ett svaggassystem. Det får därmed anses skäligt att bevilja förlängd tidsfrist i enlighet med Bolagets yrkande.

Bolaget har genomfört en omfattande mätning avseende svavelutsläpp i september månad 2016, vilken visat att utsläppen av svavel från verksamheten är betydligt högre än vad de varit på mer än 5 år. Detta är inte en omständighet Bolaget har kunnat förutse i samband med tillståndsprövningen, eftersom genomförda mätningar tidigare inte gett sådana resultat utan indikationen har hela tiden varit en sjunkande trend avseende svavelutsläppen. I annat fall hade Bolaget inte föreslagit provisoriskt villkor 2 till mark- och miljödomstolen. Inte heller är det en omständighet som Bolaget haft att räkna med till följd av den ökade produktionen då det inte har kunnat utrönas något direkt samband i denna del. Bolaget arbetar dock med förprojekt för att kunna installera ett svaggassystem så att Bolaget kan komma tillrätta med svavelutsläppen men det är inte möjligt att under den tid till dess att installation kan ske vidta andra åtgärder för att sänka svavelutsläppen. Det skulle motverka möjligheten att så snart det går installera ett svaggassystem. Vidare är det inte heller ens möjligt att, utan att utredning genomförs, veta vilka åtgärder som erfordras för att kunna sänka svavelutsläppen till 0,3 kg/ton massa. Dock kommer Bolaget att arbeta vidare med att försöka sänka svavelutsläppen men ändring villkoret erfordras för att inte villkorsbrott ska uppkomma. Mot den bakgrunden föreligger skäl att meddela ändring, särskilt som denna ändring endast kommer att gälla under begränsad tid till dessa att nytt svaggassystem har kunnat installeras senare del av 2018.

Mot den ovan redovisade bakgrunden gör Bolaget gällande att de förutsättningar som anges i 24 kap 8 § miljöbalken för villkorsändring genom omprövning föreligger oaktat att möjligheterna att ändra villkor enligt 24 kap 8 § miljöbalken är begränsade och att bestämmelsen i praxis har tillämpats restriktivt.

Efter kompletteringsbegäran har Bolaget kompletterat sin ansökan och har därvid anfört att Bolaget har genom den senaste mätningen kunnat konstatera att vissa

mätpositioner gett betydligt högre utsläppsnivåer än tidigare. När det gäller frågan om orsaken till utsläppsökningarna har Bolaget inte med säkerhet kunnat identifiera vad den exakta anledningen till de högre utsläppsnivåerna beror på men Bolaget arbetar f.n. med frågan. Utifrån bl.a. de mätningar som har genomförts kan slutsatsen dras att det troligtvis beror på ett flertal olika åtgärder som vidtagits i fabriken, framförallt synes omdragning av kondensat för användning i fler positioner ha haft betydelse för utsläppen. Skälet till den ökade användningen av kondensat är att minska utsläppen av COD, vilket under många år varit en viktig fråga för såväl Länsstyrelsen som Naturvårdsverket. I syfte att minska utsläppen av syreförbrukande ämnen (COD) till avlopp har återanvändningen av B-kondensat därmed ökat kraftigt de senaste åren. Kondensat tillförs till mesa och svaglut, vilket ger ökad svavelhalt i svagluten samt risk för avgång av flyktiga svavelföreningar. Avluftningar som tidigare inte har avgett svavel har nu mätbara halter, t.ex. mesasilos, svaglutscistern och vitlutscistern. Utsläppen av processsvavel, via pannor eller fackla, har dock minskats kraftigt de senaste åren, från 62 ton år 2012 till 15 ton år 2016. Detta har sin grund i minskad fackladrift och installation av en gaspanna för att minska svavelutsläppen. Skrubberväska från gaspannan, som installerades år 2012, innehåller stora mängder svavel och återförs till luten via sodalösaren. Det redovisade är således de största anledningarna till ökningen i svavelutsläppen för diffust svavel. Sammantaget innebär alla olika delar att svavelhalten i hela processen blivit högre vid mätningarna år 2016 än under åren 2012 — 2015 då det förelåg en marginell produktionsökning om 4 %. Däremot kan noteras att det inte har skett någon produktionsökning under år 2016 utan i stället kom en marginell produktionsminskning att ske, varför frågan om en produktionsökning inte kan utgöra en förklaring till de ökade utsläppsnivåerna under år 2016. Utsläppsökningen från diffusa källor har inte heller kunnat förutses av Bolaget, vilket borde vara uppenbart för i sådant fall hade Bolaget inte föreslagit eller gått med på den villkorsnivån som sattes i slutligt villkor 3 i deldomen (0,3 kg S/ton) samt att mätningarna år 2015 visat lägre utsläppsnivåer. I sammanhanget är det även värt att notera att mätningar av stora gasflöden är generellt svåra att genomföra.

Det finns anledning att påpeka att utsläpp av processsvavel och diffusa svavelutsläpp, som särredovisas i miljörapporteringen, i praktiken kan betecknas som "kommunicerande kärn". När Bolaget minskar utsläppen av processsvavel så kan detta svavel istället komma ut som exempelvis ett diffust svavelutsläpp. Det är därför viktigt att konstatera att det är det totala svavelutsläppet som är av betydelse och således inte hur det fördelas mellan processsvavel och diffusa svavelutsläpp. I Bolagets fall är det därför viktigt att beakta att brukets utsläpp av processsvavel ligger långt under föreskrivet villkor (15 ton/år att jämföras med 80 ton/år). De totala utsläppen av svavel (processsvavel och diffust svavel) under år 2016 uppgick till 149 ton. Om båda svavelvillkoren innehållits med minsta möjliga marginal skulle det motsvara 145 ton svavel. Detta innebär att Bolagets svavelutsläpp enbart marginellt, med knappt 3 procent, överskrider den totalt tillåtna nivån. Mot den bakgrunden kan därför den begärda tillfälligt höjda nivån för diffusa svavelutsläpp betraktas som obetydlig.

Bolaget anser det inte skäligt, erforderligt eller ens rättsligt korrekt att Bolaget ska behöva redovisa utformningen av svaggassystemet m.m. då det saknar relevans för frågan om förlängningen av slutligt villkor 3. Upplysningsvis kan dock nämnas att Bolaget i samråd med teknisk expertis planerar åtgärder på cirka 50 % av källorna som ger upphov till utsläpp av diffust svavel, varvid de flesta genom anslutning till ett svaggassystem med förbränning i sodapannan. Totalt beräknas därigenom 75-80 % av svavelutsläppen att elimineras. När det gäller t.ex. basningsfickan (2 positioner) kommer denna inte att anslutas mot sodapannan utan kommer att åtgärdas på annat sätt och därmed elimineras som källa. Det ska tilläggas att den atmosfäriska diffusören och imkanalen har så höga flöden samt höga fukthalter att en anslutning inte är möjlig.

På sätt som redovisats i ansökan har det vid mätningar, som genomförts i samband med förprojektet, som Bolaget genomfört under hösten 2016, visat sig att utsläppen av diffust svavel är betydligt högre än vad de har varit på många år. Konsekvenserna för Bolaget av att införa ett helt nytt svaggassystem är att omfattningen av och komplexiteten i ett svaggassystem ökar, vilket dels kräver mer omfattande

utredningar, dels mer omfattande och komplicerade installationer. Detta är dessvärre inte något som låter sig göras under några månader eller ett år i en anläggning som Bolagets samt med de betydande flöden som är aktuella. Vid bedömningen av tidsaspekten är det även av vikt att hålla i minnet att det är betydande gasflöden som är aktuella, vilket även innebär att säkerhetsrisker av inte obetydligt slag måste beaktas. De rörledningar som ska kunna omhänderta de aktuella gasflödena är upp till 1 meter i diameter (utan isolering som tillkommer), vilket medför vissa problem då det är fråga om en befintlig och stegvis utbyggd anläggning såsom Bolagets där det inte enkelt och utan säkerhetsrisk går att dra rörledningar av den nu aktuella storleken. Vidare måste beaktas att de flöden som skall hanteras i detta system under inga omständigheter får innehålla fukt då konsekvensen är risk för explosion. Förutom att flödena är betydande ska beaktas att flödena dessutom varierar kraftigt och att fukthalten är hög, vilket således måste hanteras på ett korrekt sätt och därmed gör att komplexiteten ökar samt erfordrar viss tid för att genomföra. Installationen av ett nytt svaggassystem är inte en enkel och snabb åtgärd i en anläggning som Bolagets. Till undvikande av missförstånd ska också noteras att det inte är möjligt att ansluta samtliga gasflöden till sodapannan, eftersom det föreligger så stora flöden att Bolaget måste välja vilka flöden som skall tas om hand och anslutas till svaggassystemet. Bedömningen av vilka flöden som ska anslutas sker på grundval av vilka flöden som innehåller mest svavel så att effekten på svavelutsläppen blir bästa möjliga. När rörprojektet är genomfört följer ett relativt omfattande upphandlingsförfarande med anbudsfrågningar och offerter från leverantörer, som sedan ligger till grund för leveranserna och avtalsvillkoren. Dessa upphandlingsprocesser är inte något Bolaget styr över. Leverantörerna har idag inte kapacitet att inom rimlig tid lämna offerter och leveranstiderna är idag också väsentligt längre än normalt, både när det gäller att lämna offerter men sedan även leverera utrustning. De signaler som erhållits från de potentiella leverantörerna för aktuell utrustning indikerar att leveranstiden för viktig utrustning uppgår till i vart fall 8 månader. Med hänsyn till den tid som erfordras för installation av ett nytt svaggassystem innebär det att det är omöjligt att genomföra åtgärderna under underhållsstoppet 2017. Det skall också tilläggas att de svenska massa- och pappersbruken sedan lång tid samordnar sina underhållsstopp, eftersom

det alltid är samma leverantörer och övriga företag som medverkar i respektive bruk. Bolaget kan därför inte ändra tidpunkten för de kommande underhållsstoppen.

Det har anförts att Bolaget, under den tid som Bolaget arbetar med installationen av ett nytt svaggassystem, samtidigt bör/kan vidta andra åtgärder för att minska utsläppen svaga gaser. I den tillståndsprovning som skedde i mål M 3314-13 hade Bolaget, på begäran av bl.a. Länsstyrelsen, tagit fram en utredning avseende kostnaderna för att installera ett svaggassystem samt alternativa åtgärder i stället för ett svaggassystem. Det är dock viktigt att notera att dessa "alternativa åtgärder", som det uttrycks, utgör en del av åtgärderna i samband med installationen av det nya svaggassystemet och Bolaget arbetar således även med projektering och upphandling av dessa åtgärder såsom en del av installationen av det nya systemet. Av ÅF-rapporten kan utläsas att de källor som beskrivs såsom alternativa åtgärder till ett svaggassystem med bäst potential är avluftningar från tanken för rena kondensat, hartskokeriskrubber och basningsfickan. Av ÅF-rapporten framgår också den bedömda effekten av samtliga dessa alternativa åtgärder samt kostnaden för dessa. Vidare kan konstateras att de alternativa åtgärderna uppgår till en kostnad om cirka 10 - 15 MSEK jämte en årlig driftskostnad om cirka 1,5 - 2,3 MSEK. Bolaget arbetar således med att utforma genomförandet de av ÅF föreslagna alternativa åtgärderna. Bolaget genomför t.ex. åtgärder med avluftningar från basningsfickan men trots att Vallvik således arbetar med dessa parallella åtgärder utgörande en del av installationen av ett nytt svaggassystem kommer dessa s.k. alternativa åtgärder inte ge effekt på utsläppsnivåerna redan år 2017 i sådan omfattning som erfordras för att villkorsnivån 0,3 kg S/ton massa ska kunna innehållas. En del åtgärder i detta arbete kan inte installeras förrän vid revisionsstoppet 2017 samt några 2018, varför det således inte är möjligt att nå den lägre utsläppsnivån (0,3 kg S/ton massa) redan under 2017. Det är därför inte möjligt att utföra ytterligare åtgärder eller utredningar under den kortare tid som föreligger fram till dess att Bolaget installerat det nya svaggassystemet samt genomfört de s.k. alternativa åtgärderna. Det kan inte heller anses skäligt eller rimligt utifrån den rimlighetsavvägning som skall ske enligt 2 kap 7 § miljöbalken då det är fråga om förhöjda utsläppsnivåer under en kortare tid som har marginell miljöpåverkan att ställas i förhållande till de stora investeringar som

sker genom såväl parallella, alternativa åtgärder som installation av ett nytt svaggassystem. Kostnaderna för de alternativa åtgärderna framgår av ÅF-rapporten liksom beträffande installationen av ett nytt svaggassystem. Att under den kortare tid som Bolaget yrkat ett förhöjt utsläppsvärde ålägga Bolaget utreda ytterligare åtgärder kan inte anses skäligt särskilt som det inte går att ange vilka dessa skulle vara. Därtill ska noteras att det inte ens föreligger någon säkerhet eller uppgift om att det finns åtgärder som är möjliga att vidta för att under den korta tiden nå lägre utsläppsnivåer.

Bolaget har bestritt Länsstyrelsens i Gävleborgs län (Länsstyrelsen) yrkande att Bolaget ska åläggas installera ett svaggassystem i enlighet med vad som gjorts på flera andra massabruk i Sverige. Detta Länsstyrelsens ställningstagande bestrids då Bolaget uppgett att ett svaggassystem ska installeras. Länsstyrelsen försöker här införa ett villkor avseende teknisk utformning, som ligger utanför slutligt villkor 3 i Deldomen då detta inte föreskriver någon teknisk lösning för utsläpp av diffust svavel. Mark- och miljödomstolen har prövat den frågan och beslutade för ett år sedan att inte föreskriva teknisk utformning av utrustning, vilket inte heller bör ske, utan i stället föreskrivit utsläppsnivåer. På sätt tidigare påpekats är det detta prövningen avser och inte vilken teknisk utrustning som skall användas eller hur denna utformas. En sådan prövning kan inte ske inom ramen för nuvarande mål. Länsstyrelsen har vidare framställt ett yrkande som innebär ett yrkande avseende utformningen av teknisk utrustning men på sätt angetts ovan ligger inte detta inom ramen för processen, varför yrkandet inte kan prövas och bestrids således av Bolaget.

YTTRANDEN INKLUSIVE BOLAGETS BEMÖTANDE

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har, sedan Bolaget justerat sina yrkanden i målet, tillstyrkt Bolagets yrkande i första hand så att tiden i del av villkor 3 förlängs till den 1 januari 2019. Intill dess får utsläppen av svavel uppgå till ett årsmedelvärde och riktvärde om högst 0,6 kg/ton massa. Bolaget bör dock eftersträva att uppnå BAT-slutsatserna för utsläpp av svaga gaser från den 1 oktober 2018.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har inledningsvis bestritt Bolagets yrkanden. Bolaget har under prövningen justerat sitt yrkande i enlighet med Naturvårdsverkets yrkande.

Naturvårdsverket har ingen invändning mot dels Bolagets förstahandsyrkande vad innebär att det datum fr.o.m. vilket villkor 3 i mark- och miljödomstolens deldom ska gälla ändras till den 1 januari 2019-01-01 och dels inte heller Bolagets förstahandsyrkande avseende år 2017 då utsläppet av svavel från svaga diffusa gaser yrkas få uppgå till högst 0,6 kg/ton massa som riktvärde.

Naturvårdsverket motsätter sig Bolagets yrkande om vilket utsläppsvärde som ska gälla under år 2018, och yrkar istället att under år 2018 får utsläppet av svavel från svaga diffusa gaser som riktvärde uppgå till högst 0,5 kg/ton massa.

Naturvårdsverket yrkar vidare att det i villkoret ska tydliggöras att begränsningsvärdena avser "årsmedelvärden", att det ska föreskrivas att kontroll av villkoret ska ske genom mätning minst två gånger per år samt att om villkoret riskerar att överskridas ska tillsynsmyndigheten snarast informeras och åtgärder vidtas för att villkoret ska innehållas.

Naturvårdsverket motsätter sig Bolagets andrahandsyrkande om gränsvärde fram till år 2019 uppgående till 0,9 kg S/ton massa.

Naturvårdsverket yrkar istället för det fall mark- och miljödomstolen inte anser det är lämpligt att ange villkorsvärden som "riktvärde" i andra hand att under år 2017 får utsläppet av svavel från svaga diffusa gaser uppgå till högst 0,7 kg/ton massa och att under år 2018 får utsläppet av svavel från svaga diffusa gaser uppgå till högst 0,6 kg/ton massa.

Naturvårdsverket har inget att invända mot att dispens ges enligt 1 kap 16 § Industriutsläppsförordningen vad gäller BAT-AEL för TRS (total mängd reducerad svavel) i utsläppta resterande svaga gaser (BAT 5).

Naturvårdsverket yrkar att ett värde som ersätter BAT-AEL under de tre sista månaderna år 2018 ska anges, och att det sätts till 0,5 kg S/ton massa.

Naturvårdsverket har inte något att invända mot det interimistiska yrkandet.

Naturvårdsverket gör bedömningen att det är möjligt för Bolaget att sänka sina svavelutsläpp, dels på grund av att det finns anledning att ifrågasätta utsläppens storlek, dels på grund av att det finns andra tekniska åtgärder att vidta. De åtgärder som finns att tillgå framstår även som rimliga. Mot denna bakgrund har Naturvårdsverket därför yrkat att vissa begränsningsvärden, som är satta utifrån en avvägning enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, ska gälla. Vid utformningen av Naturvårdsverkets yrkande har hänsyn även tagits till villkorets tidsbegränsade karaktär och behov av kontroll för efterlevnad.

Bolaget har i sin komplettering klargjort vissa frågor som Naturvårdsverket begärt underlag om. Naturvårdsverket anser dock fortfarande att redovisningen är bristfällig.

Naturvårdsverket har i kompletteringsbegäran efterfrågat en redovisning punkt för punkt av uppmätta halter och luftflöden, vilka sedan kunnat räknas om till utsläppsmängd. Om nu Bolaget har genomfört mätningar av svavelutsläpp från diffusa källor under flertalet år och att dessa mätningar regelbundet följs upp så borde det vara enkelt att redovisa en tabell med alla efterfrågade värden från respektive mät-punkt. Nu har Bolaget presenterat snittsiffror i enskilda punkter. Syftet med det underlag som Naturvårdsverket efterfrågade var att tydligt se vilka förändringar som skett och i vilka punkter som utsläppen ökat.

I Bolagets komplettering framkommer att nya mätpunkter ger ett tillskott på 0,13 kg S/ton massa. Detta är så ansevärliga mängder att det förefaller märkligt att inte dessa punkter tidigare mätts. Vidare framgår att utsläpp från kondensor för tjocklutcisternen 1 och 2 blivit bortkopplad från starkgassystemet av säkerhetsskäl. Detta har gett ett betydande tillskott på 0,17 kg S/ton massa. Detta var en medveten åtgärd och

Bolaget borde ha kunnat förutse att denna ökning skulle ske vid bortkopplingen från starkgassystemet.

Bolaget anger att omdragning av kondensat har haft betydelse för utsläppen. Avluftningar som tidigare inte avgett svavel har nu mätbara halter t.ex. mesasilos, svaglutcistern och vitlucistern. Svaglutcistern och vitlucistern ingår bland de utsläppspunkter som räknats upp som nya mätpositioner.

Bolaget anger att utsläpp av processsvavel och diffusa svavelutsläpp kan betecknas som "kommunicerande kärl", och att det är det totala svavelutsläppet som är av betydelse och inte hur det fördelas mellan processsvavel och diffusa svavelutsläpp. Naturvårdsverket delar inte Bolagets uppfattning i denna fråga. Det är fullt möjligt att minska utsläppet av svavel ifrån punktkällorna (sodapanna, mesaugn, gasdestruktionspanna) utan att svavelutsläppet från diffusa källor ökar, och åt motsatt håll, lägre diffust svavelutsläpp innebär inte att utsläppet med punktkällor skulle öka. Vidare sker svavelutsläppen från sodapanna, mesaugn och starkgaspanna huvudsakligen som svaveldioxid medan de diffusa svavelutsläppen utgörs av starkt luktande reducerade svavelföreningar, TRS. Ur försurnings-synpunkt kan de i princip jämföras eftersom TRS oxideras till svaveldioxid i atmosfären. Ur luktstörningssynpunkt är de dock väsensskilda och kan inte jämföras.

Naturvårdsverket ser positivt på att ett nytt svaggassystem installeras och accepterar Bolagets motivering till att det i rådande situation inte fullt ut kan installeras under år 2017. Naturvårdsverket anser däremot att det är möjligt att utföra andra tekniska åtgärder redan under år 2017. Dessa åtgärder kan sänka utsläppen och när svaggassystemet sedan finns på plats utgöra komplement till detta. Enligt bilaga till Bolagets komplettering, ÅF PM 2014-04-28, är det möjligt att med andra åtgärder sänka utsläppet med 0,1-0,15 kg S/ton massa. Bolaget anger att det för närvarande arbetar med att utforma genomförandet de av ÅF föreslagna alternativa åtgärderna enligt ÅF-rapporten. Där anges att de källor som bedöms ha bäst potential till minskning av utsläppen via svaga gaser är avluftningar från tanken för orena kondensat, hartskokeriskrubber och basningsfickan. Oavsett vilken eller vilka av

åtgärderna som vidtas så borde det kunna genomföras oberoende av svaggas-systemet och redan under år 2017 få en avsedd effekt på utsläppen. Bolaget har inte visat att dessa åtgärder skulle vara onödiga efter att ett svaggassystem byggs ut, tvärtom är det troligt att de minskar behovet av att ansluta vissa punkter till svaggas-systemet och därmed sänker kostnaderna för detta.

Bolaget anser att de jämförelser som Naturvårdsverket redovisade i sitt tidigare yttrande saknar relevans. Naturvårdsverket menar tvärtom att jämförelser med andra bruk har stor relevans. Det finns inte skäl till att Bolaget skulle ha ett villkor som tillåter betydligt större utsläpp än något annat bruk.

Naturvårdsverket kan godta att villkoren under 2017 och 2018 formuleras enligt bolagets intention i förstahandsyrkandet, d.v.s. som ett "riktvärde".

Naturvårdsverket anser dock att det i villkoret behöver skrivas ut att detta innebär att tillsynsmyndigheten ska informeras och åtgärder snarast vidtas för att villkoret ska innehållas. Naturvårdsverket menar vidare att, för att det ska vara möjligt för Bolaget att säkerställa att villkoret innehålls, bör det föreskrivas att kontroll ska ske genom mätning minst två gånger per år.

Om mark- och miljödomstolen inte anser att villkorsutformningen enligt Bolagets förstahandsyrkande kan godtas är Naturvårdsverkets uppfattning att villkorsvärdet som yrkas, 0,9 kg S/ton massa, är oacceptabelt. Med den villkorsformuleringen anser Naturvårdsverket att villkoret inte bör sättas högre än 0,7 kg S/ton massa under 2017 och 0,6 kg S/ton massa under 2018. Bolagets yrkade utsläppsnivå ligger långt över vad något annat sulfatmassabruk släpper ut.

Bolaget har yrkat dispens enligt industriutsläppsförordningen. Enligt 1 kap 16 § p.2 industriutsläppsförordningen ska en dispens "förenas med ett villkor om att i stället följa ett mindre strängt begränsningsvärde." Det är för Naturvårdsverket oklart vilket värde som Bolaget anser ska gälla under oktober-december 2018, istället för det BAT-AEL som anges i BAT- slutsatserna. Med hänvisning till ovan anser Naturvårdsverket att begränsningsvärdet bör anges till 0,5 kg S/ton massa.

Naturvårdsverket godtar således att ikraftträdandet av villkoret om utsläpp av högst 0,18 kg S/ton massa med diffusa svaga gaser skjuts upp till 2019-01-01 och att villkorsnivån under 2017 sätts till 0,6 kg S/ton massa.

Naturvårdsverket anser dock att det är rimligt att Bolaget vidtar tekniska åtgärder redan under år 2017 som sänker svavelutsläppet. Dessa åtgärder bedöms inte stå i någon motsatsställning till det svaggassystem som avses installeras under år 2018. Genom dessa åtgärder bör villkoret under år 2018 kunna sänkas till 0,5 kg S/ton massa under 2018.

Naturvårdsverket tillstyrker ansökan om dispens från BAT under perioden 1 oktober 2018 - 31 december 2018 och yrkar att som BAT-AEL för utsläpp av svavel i resterande svaga gaser anges 0,5 kg S/ton massa.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun anser att Bolagets förstahandsyrkande kan anses rimligt förutsatt att utsläppen av diffusa gaser från Bolaget från och med den 1 januari 2019 får uppgå till högst 0,18 kg ton massa, att utsläppen av svavel fram till den 1 januari 2018 får uppgå till högst 0,6 kilo/ton massa och att utsläppen av svavel under 2018 får uppgå till högst 0,3 kilo/ton massa. Bygg- och miljönämnden bestrider Bolagets andrahandsyrkande.

Bygg- och miljönämnden framhåller värdet av att utsläppen av svavel från Bolagets verksamhet succesivt minskar fram till den 1 januari 2019 då det föreskrivna villkoret ska kunna innehållas.

MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS BEDÖMNING

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att förutsättningarna för en ändring av villkoret föreligger med stöd av 24 kap 8n § miljöbalken. Bolaget kan, av delvis okända skäl inte innehålla de av Bolaget föreslagna utsläppsvillkoren avseende svavel. Villkorsändringen får därmed anses föranledd av omständigheter som Bolaget vid tillståndsprövningen inte kunde förutse.

Bolaget har under målets handläggning justerat sitt yrkande i olika omgångar. Bolagets slutligt framställda yrkande överensstämmer med remissmyndigheternas ståndpunkt, bortsett från Bygg- och miljönämnden som anser att ett något restriktivare utsläppsvärde bör föreskrivas för år 2018.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Bolagets i första hand framställda yrkande bör bifallas. Yrkandet har tillstyrkts av Länsstyrelsen och överensstämmer med Naturvårdsverkets ståndpunkt. Mark- och miljödomstolen delar Naturvårdsverkets och Bygg- och miljönämndens uppfattning att det med ett tidigt påbörjande av de alternativa åtgärder som planeras skulle de diffusa gasutsläppen kunna minska tidigare än vad Bolaget utgår från. Domstolen konstaterar att ett villkor inte ska ses som en rätt till utsläpp utan endast som den bortre ramen för verksamhetens miljöpåverkan. Det följer redan av hänsynsreglerna att Bolaget har att driva verksamheten på ett sådan sätt att miljöpåverkan blir så begränsad som möjligt. Miljövinsten av att skärpa utsläppsvärdena under 2018 kan ifrågasättas och mark- och miljödomstolen bedömer att Bolaget bör få erforderlig tid för att på så sätt hitta den lösning som i ett längre perspektiv ger det bästa resultatet avseende Bolagets utsläpp av svavelgaser.

Mark- och miljödomstolen delar Naturvårdsverkets uppfattning om att villkoret bör förenas med villkor. De föreslagna villkoren har accepterats av Bolaget. Domstolen föreskriver därför villkor i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Bolagets yrkande om dispens enligt insustriusläppsförordningen bör bifallas. Det värde som ersätter BAT-AEL bör i enlighet med Naturvårdsverkets förslag sättas till 0,5 kg S/ton massa.

Bolaget har inledningsvis yrkat att domstolen interimistiskt och, såvitt får förstås, även för förfluten tid ska förordna att det nya villkoret ska gälla. Bolaget har sedermera frånfallit yrkandet och förtydligat att avsikten med yrkandet var ett verkställighetsförordnande enligt 22 kap 28 § miljöbalken.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 1** (DV425)

Överklagande senast den 30 oktober 2017. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars Nyberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars Nyberg, ordförande, och tekniska rådet Lars Gunnar Sjölund.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.